

NEM Meetnet Dagactieve Zoogdieren (konijn) - oktober 2018

Sinds 1984 worden in de duinen op systematische wijze konijnen geteld door de terreinbeheerders. Dat gebeurt door 's-avonds vaste routes te rijden met de auto waarbij konijnen die in het licht van de koplampen verschijnen, worden geteld. Zo gebeurt het 8 keer in het voorjaar en 8 keer in het najaar.

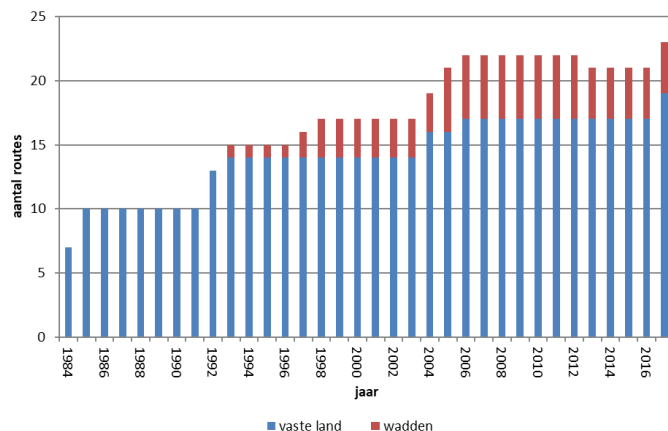
In dit artikel presenteren we de indexcijfers en de trends voor de konijnenstand in de duinen voor de periode 1984-2016.

Aantal routes en uitbreiding

In 2017 zijn in opdracht van provincie Zuid-Holland twee routes gestart door Staatsbosbeheer bij Noordwijk. Verspreid langs de kust liggen daardoor inmiddels 24 routes: 19 op het vaste land, en 5 op de Waddeneilanden. Figuur 1 laat de ontwikkeling in het aantal routes zien waarvan tellingen zijn ontvangen en verwerkt.

Inmiddels zijn vanuit Terschelling tellingen ontvangen van afgelopen vijf jaren. Deze moesten nog verwerkt worden op het moment dat de analyses werden uitgevoerd en zijn dus niet in onderstaande overzichten opgenomen. Helaas zijn niet al deze tellingen in de juiste periode uitgevoerd. Volgend

jaar worden de geldige tellingen in de analyses meegenomen en we zijn benieuwd welk effect dat zal hebben op de indexen en trends. Vanuit Terschelling is aangekondigd vanaf 2018 weer volgens de NEM-methodiek te gaan werken.

Figuur 1: Verdeling van het aantal getelde routes per jaar op het vaste land en op de wadden in de periode 1984-2017.

Ziekte en herstel

De indexcijfers over de hele kuststreek laten zien dat de konijnenstand vanaf begin jaren '90 van de vorige eeuw inzakte (figuur 2). Op het dieptepunt, begin deze eeuw, was de omvang van de populatie nog slechts 20% van de omvang in 1984. De oorzaak van deze afname was de virusziekte RHD type 1 (RHDV-1) die rond 1990 Nederland bereikte. Deze ziekte zorgde voor de grote afname van de konijnenpopulatie in de kuststreek en in de rest van het land (zie de resultaten van het project Dagactieve Zoogdieren BMP op blz. 8 t/m 13). Na ruim een decennium van voortdurende achteruitgang door RHDV-1 begon de populatie zich vanaf 2003 weer te herstellen. De periode van herstel lijkt echter voorbij. Inmiddels is er een ander type RHD virus in Europa bekend (RHDV-2). Daarvan is nog onzeker hoe groot de impact zal zijn op de populaties, maar de afname in getelde dieren vanaf 2015 in de duinen op het vaste land is opvallend.

Myxomatose, de andere bekende konijnenziekte die de populatie zwaar aantastte, dateert al van de jaren vijftig, van lang vóór de start van dit meetnet. Het effect daarvan op de populatie is in deze grafiek dus niet te zien. Wil je op de hoogte blijven van ziekten bij konijnen (of andere inheemse wilde dieren), kijk dan met enige regelmaat op de website van het Dutch Wildlife Health Centre (DWHC) www.dwhc.nl.

Figuur 2: Geïndexeerde aantalsontwikkeling van het konijn in voor- en najaar in de duinen van Nederland, in de vaste lands duinen en op de wadden in de periode 1984-2017.

Over de gehele periode van 33 jaar dat er konijnen geteld worden, is het aantal konijnen afgenomen (trendbeoordeling: matige afname). De trend over de afgelopen 10 jaar laat eveneens een matige afname zien. Er is binnen de duinen wel een groot verschil in het herstel tussen het vasteland en de wadden (figuur 2). De vergelijking is een beetje lastig doordat het tellen op de Waddeneilanden wat later begonnen is. Maar op de wadden zijn, gekeken naar

de periode 1993-2017, de konijnen flink toegenomen (trendbeoordeling: sterke toename). Over de periode 1993-2017 is er een min of meer stabiele situatie op het vasteland (zie figuur 4 op blz. 9), waarbij de populatie na 2017 afneemt. Kijken we naar de trends van de laatste 10 jaar dan is er op de wadden sprake van een matige toename. In de vaste lands duinen is dan juist sprake van een sterke afnemende populatie.

Vanuit Terschelling kwam het bericht dat daar de konijnenstand de afgelopen jaren is afgenomen. Het kan dus zijn, dat als volgend jaar de ontbrekende tellingen in de analyses worden meegenomen, het positieve beeld vanuit de wadden naar beneden bijgesteld moet gaan worden.

Regionale verschillen

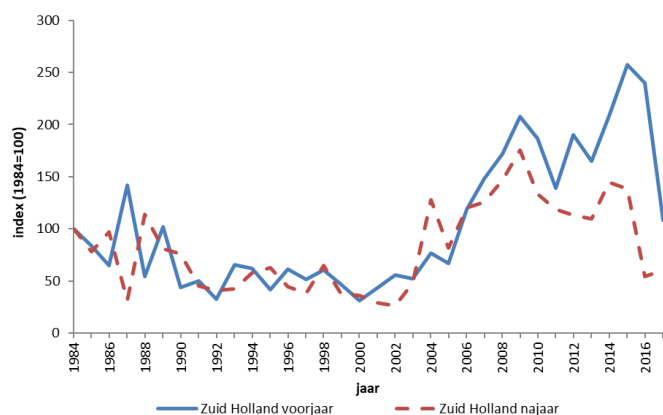
Ook binnen regio's in de vaste lands duinen is er duidelijk sprake van verschillende ontwikkelingen. De konijnen in de duinen boven het Noordzeekanaal hebben het moeilijk (trendbeoordeling gehele periode: matige afname in voor- en najaar). De laatste 10 jaar is de najaarspopulatie eveneens matig afgenomen, terwijl die in het voorjaar stabiel is. In duingebieden ten zuiden van het kanaal doen de konijnen het, over de gehele periode bezien, veel beter (trendbeoordeling: matige toename in voor- en najaar). Maar hier is er de laatste 10 jaar in het najaar zelfs sprake van een sterke afname terwijl dat het voorgaande jaar nog een matige afname en het jaar daarvoor stabiel was. De trend in het voorjaar is hier, net als in het noorden, stabiel.

Figuren 3 en 4 laten zien hoe verschillend de ontwikkelingen in de duinen in de provincies Noord- en Zuid-Holland zijn. Het konijn doet het in de duingebieden van Zuid Holland in de periode 1984 - 2017 goed (trendbeoordeling: matige toename in voor- en najaar), terwijl het aantal konijnen in de duinen van Noord Holland in dezelfde periode is afgenomen (trendbeoordeling: matige afname in voor- en najaar). Voor de laatste 10 jaar is er de situatie doorgaans slechter. In Noord- en Zuid-Holland is dan sprake van een sterke afname in het najaar. In het voorjaar is dat in Noord-Holland een matige afname, terwijl dat in Zuid-Holland een stabiele populatie oplevert.

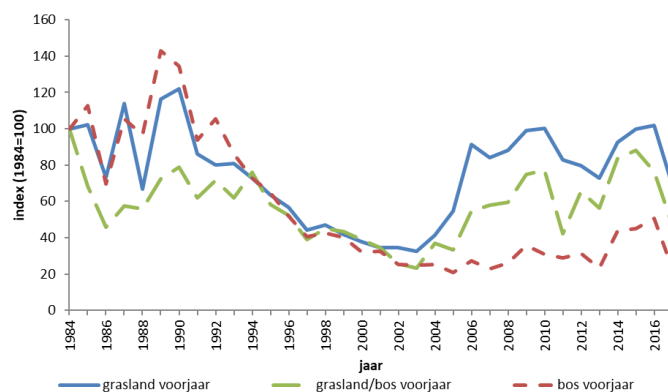
Verschillen per biotoop

Populatiegroottes en -dichtheden verschillen ook per biotoop. Vooral in het voorjaar in het grasland van de duinen en in een mix van grasland en bos had het konijn zich hersteld, maar in 2017 is er een behoorlijke afname (figuur 5). Toch is over de gehele periode (1984-2017) de omvang van de voorjaarspopulatie stabiel. Bezien over de laatste tien jaar is de omvang van de voorjaarspopulatie in beide vegetatietypen

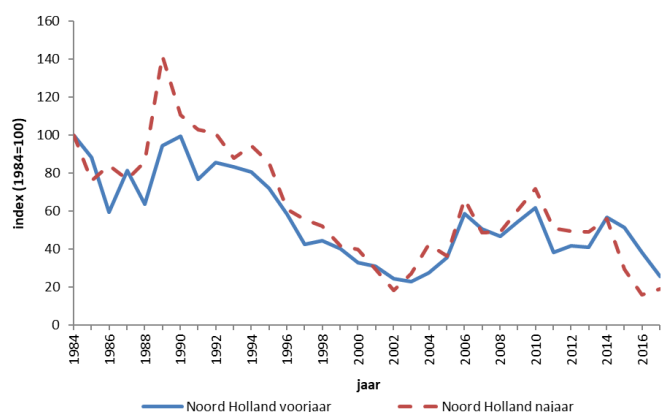
NEM Meetnet Dagactieve Zoogdieren (konijn) - oktober 2018

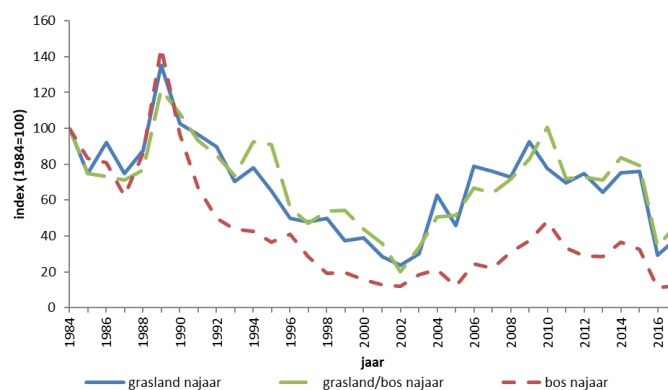
Figuur 3: Geïndexeerde aantalsontwikkeling van het konijn in Zuid Holland in het voor- en najaar in de periode 1984-2017.

Figuur 5: Geïndexeerde aantalsontwikkeling van het konijn in verschillende biotopen in het voorjaar in de duinen in Nederland in de periode 1984-2017.

Figuur 4: Geïndexeerde aantalsontwikkeling van het konijn in Noord Holland in het voor- en najaar in de periode 1984-2017.

Figuur 6: Geïndexeerde aantalsontwikkeling van het konijn in verschillende biotopen in het najaar in de duinen in Nederland in de periode 1984-2017.

eveneens stabiel, terwijl die in een mix van grasland en bos in het voorgaande jaar nog een matige toename liet zien.

In de delen van de duinen met veel bos hebben de konijnen het zwaarder. De afname van de index is groter dan in de andere biotopen. De voorjaarspopulatie is hier matig afgenomen. De laatste tien jaar is de trend van de voorjaarspopulatie onzeker.

Het beeld in het najaar is nog ongunstiger, want in alle gevallen is er sprake van een matige dan wel sterke afname. Een sterke afname is alleen te zien in de laatste tien jaar in grasland en bos. Het konijn is daarmee in het najaar weer terug bij af, aangezien de indexen van 2017 vergelijkbaar zijn met de indexen tijdens het dieptepunt rond 2002. Het enige lichtpuntje in het najaar is dat in alle begroeiingstypen er in 2017 sprake is van stabilisatie (bos), dan wel licht herstel (grasland en een mix van bos en grasland) (figuur 6).

Het konijn in de duinen maakt dus een nieuwe periode van lage aantallen mee en er zijn aanwijzingen dat dit vooral te maken heeft met het optreden van RHDV-2. Hoe groot de rol van het nieuwe virus werkelijk bij de huidige afname is, zal aankomende jaren duidelijk moeten worden.

We willen alle konijntellers hartelijk danken voor hun medewerking en hopen dat ze ook in de toekomst mee blijven doen.

Team NEM Dagactieve Zoogdieren:
[Vilmar Dijkstra](#) (landelijk coördinator), Martijn van Oene en Tom van der Meij (CBS)